

ČESKÁ KOMORA
ARCHITEKTŮ

PŘEDSEDA
PŘEDSTAVENSTVA

Vážený pan
Weston Stacey
Americká obchodní komora
Dušní 10
110 00 Praha 1

Věc:
**Obecné stanovisko ČKA k normativní úpravě zadávání
veřejných zakázek**

V Praze dne 27. 04. 2010
Č.j. 0826-2010/JS-DB

Vážený pane Stacey,

ČKA si je vědoma, že zlepšení stavu, za něhož je společnost zatížena velkou mírou korupce, klientelismu, nepotismu, protekcionismu včetně jejich nejpokročilejších a nejsofistikovanějších forem nelze dosáhnout jen a pouze zlepšením zákona nebo jiných právních norem, které to upravují. Dosažení bezvadných právních norem, (jednoznačně pro-férových) může být citelnou pomocí v tomto snažení, samo o sobě nepostačí, musí být systémové a více komplexní.

V České republice platí již třetí zákon (137/2006 Sb.) od 1. 7. 2006. V žádném případě nebylo potvrzeno, že tento zákon přinesl oproti předchozím (zejména pak původnímu zákonu 199/1994 Sb.) citelná zlepšení. Spíše se jeví, že tomu je naopak. Zákon je přespříliš složitý a nepřehledný (což drží stranou - odrazuje řadu soutěžitelů), používá podivný jazyk, ale především v jeho základech není vtělen a již vůbec ne dostatečně akcentován hlavní cíl, pro který jsou veřejné soutěže pořádány a takový hlavní (bohužel nepojmenovaný) cíl a smysl pak neprospuje celou konstrukcí zákona, včetně restitucí a náprav.

Máme za to, že oním hlavním cílem je největší možná dosažitelná hodnota pro veřejný zájem a spravedlnost mezi soutěžiteli. Spravedlnost mezi soutěžiteli je předpokladem dosažení nejlepší možné veřejné hodnoty. Namísto toho zákon v počátku signalizuje, že zpracovává příslušné předpisy EU. Je degradován na pouhou technikalii. Teleologii (smysl) pro zákon vůbec existuje a co má zajistit, nenalezeme ale ani ve 2., 3. nebo 4. ustanovení (paragrafů). To pak stěžuje práci soudním orgánům při nalézání práva u složitějších případů.

Smyslem soutěžení by jistě mělo být přivedení co největšího pole soutěžitelů k jednomu úkolu.

Nejlepší výsledek pro veřejný zájem se spravedlností pro soutěžitele jistě souvisí. Soutěž je jen tehdy plnokrevná a opravdu přínosná, pokud dává reálnou šanci uspět co největšímu počtu soutěžitelů, samozřejmě těch, kteří mobilizují své síly a přináší zajímavé hodnoty. Soutěžení je jen tehdy dlouhodobě přínosné, pokud umí přivést do hry nové, dosud neznámé soutěžitele, znovu konfrontuje ty dříve úspěšné a třeba otevírá novou šanci i těm dříve chronicky neúspěšným. Jen takové soutěžení může být co nejvydatnější a přinese sklizeň nejlepších výsledků. Vedle prospěchu pro výsledek jedné konkrétní soutěže ale nechává uzrát většímu poli soutěžitelů a celkově tak činí místní hospodářství výkonnější, protože je založené na trvalé soutěži mohutnějšího množství soutěžitelů a dává uzrát rozsáhlejší střední třídě.

Dovolujeme si jen poznamenat to, co je již všeobecně známo a prokázáno. Jen tuze málo z naznačeného ideálu se v České republice aktuálně děje.

Četné indicie obnažily, že velké množství soutěží je rozhodnuto dávno před formálním vyhodnocením, aniž přitom je nutno nápadně porušit zákon nebo je prokázání takové skutečnosti velmi nesnadné. Soutěží mezi sebou úzké skupiny soutěžitelů, které v přístupu k benefitům trvale rotují. Přitom je třeba vzít na vědomí, že odměnou za zadání veřejné zakázky není v rozsáhlém množství případů již jen koruptivní platba v bezprostřední od-

povědi za zisk zakázky ani jen platba protislužbou, ale že to je v mnoha případech přítomnost k jednomu milieau, kde protislužba se odevzdává se značným časovým prodlením nebo vůbec ne přímo.

Velkým problémem, který takový stav umožňuje je „vyhodnocování“ jednoho jediného kritéria - totiž ceny, aniž by jakkoliv uměla být zkoumána její protiváha, totiž kvalita nebo obsah plnění vůbec. Takový mechanický přístup má málo co společného s veřejným zájmem a v důsledku jistě nevede k hospodárnosti, zvláště pak, že „vy-soutěžená cena“ je zřídka kdy v průběhu plnění dodržena.

U stavebních zakázek velmi častým krokem je významné zanedbání výchozí projektové přípravy, které již samo o sobě navozuje neférové klima, ale zejména nedává vypisovateli do rukou dostatečné nástroje, aby porovnal mezi sebou kvalitu a cenu. Přitom je třeba vzít úvahu, že náklad na projekční (a s ní doprovodnou investiční), je jen malým zlomkem pozdějších nákladů vlastní realizace. Je to však jediný nástroj, s pomocí kterého lze definovat a posléze uhlídat náklady stavby, ale zejména provést porovnání ceny a nákladů stavby. Chybuje-li se již v tomto stupni, pak je pramalá naděje, že se nebude chybovat ve stupni finálním.

Součástí zákona také ovšem musí být náprava proti případným poškozením nebo poškozovatelům soutěže. Dosaďadní pokuta vypisovateli trestá daňové poplatníky a opět ochuzuje veřejné statky namísto toho, aby dopadala na delikventy. Přitom poškozeným u manipulované soutěže nejsou jen veřejné zájmy, ale i ostatní soutěžitelé (kdy již bylo připomenuto, že jde a spojitě nádoby). Proto, při prokázané manipulované soutěži musím být nalezen i účinný mechanismus její opravy a případné „restituce“, aby náprava vyzněla ve prospěch veřejného zájmu a případných čestných soutěžitelů a citelně dopadla na poškozovatele.

Je zřejmé, že musí jít o celý komplex opatření v oblasti civilně i trestněprávní, ale náprava se neobejde ani bez neformálních změn. Postavení hodnot férové soutěže je vysoko ve veřejném mínění a artikulace korupce nikoliv např. primitivní uplácení při silniční kontrole nebo na úřadu.

Dovolujeme si proto navrhnout - tyto základní body:

- Veškeré, týkající se soutěží, by mělo být odvozeno od základních cílů, které jsou – co největší prospěch (hodnota) pro veřejný zájem a co nejférovější, nejliberálnější, tj. i neúčinnější soutěž. Těmito premisami, by měl být prostoupen každý další podrobnější krok procesu.
- Těžko překonatelný problém vyšetření správného poměru ceny a kvality nahrazovat všude, kde je to jen trochu možné a smysluplné soutěží: „o návrh“, o řešení“ tj. soutěží konstrukčních, návrhových a architektonických a využívat k tomu nejdelší a mezinárodně dobře sdílené a propracované tradice v soutěžení.
- Dbát o důsledné oddělení přípravy (projektování) a realizace, jen tím je vytvořena šance pro účinný dohled nad výdajem finančních zdrojů, případně jiných statků.
- Dopracovat systém, včetně účinných nástrojů a jejich užití v oblasti trestněprávní. Souvisí to s personálním stavem a dostatkem specificky a vysoce erudovaných, motivovaných a nezávislých osob činných v trestním řízení.
- Usilovat o vytvoření stavu, aby media byla motivována k angažování přiměřeného počtu osob do hloubky znalých problematiky a aby byla motivována se problematikou soustavně, systematicky a erudovaně zabývat a nikoliv jen nárazově a jen z hlediska prodejnosti nákladu.
- Všechny dříve jmenované premisy se nakonec mohou stát reálnými jen potud, pokud bude společnost stát o hodnotu účinných férových a transparentních soutěží a bude je vnímat nejen jako prostředek k měřitelnému blahobytu, ale i k celkové hodnotě života.
- Věnovat zvýšenou obezřetnost PPP projektům a jejich možnému negativnímu dopadu na budoucí zadluženost i neprůhlednost hospodaření s veřejnými statky a hodnotami.

Velmi vítáme aktivitu ustanovení Rady Platformy pro transparentní veřejné zakázky a doufáme, že názory České komory architektů budou přínosné.

S přátelským pozdravem

Ing. arch. Dalibor Borák
Ing. arch. Dalibor Borák